

Életpályák

Az esperes

A Kalotaszegi Reformárus Egyházmegye esperese a 2012–2018 kormányzási időszakban Vincze Minya István. Életútja, egyházi pályája elsősorban a vele készített interjú alapján született, illetve azoknak az értékelése alapján, akik említést tettek róla az adatközlés során. Annál is értékesebbek ezek az utalások, hiszen nem kértem egyetlen beszélgetőtársamtól sem azt, hogy kifejezetten egyik vagy másik személyről beszéljen. Ugyanakkor nem téveszthetjük szem előtt azt a ténytet sem, hogy az interjúhelyzet utólagos reflexióként az életpályára spontán konstrukcióként tömöríti az adatokat. Fontos az interjú körülménye is. Az esperessel Kolozsváron, az egyházkerület épületében beszélgettem, aki előzetes egyeztetés alapján kérte azt a helyszínt, egyéb egyházkerületi ügyintézésére való tekintettel. Feleségét, akit szintén megszólaltatok, a nyárszói parókián értem el, ahol a gondosan rendezett udvaron, illetve a lelkészi lakás előszobájában beszélhettünk, egyetemista lányuk jelenlétében. Mindkét interjú nyitottságról és irántam való bizalomról tanúskodott. Megszólalt a személyes élet eseményein túl az egyházmegyei munka számos gondja és öröme. Az esperessel folytatott beszélgetés, a felesége mint munkatárs véleménye, illetve a lelkészek önkéntelen megszólalása egyfelől, illetve az egyházban betöltött pozíció és a hozzá kötődő számos feladat és esemény átfogó képet ad a bemutatandó életpályájáról.

Vincze Minya István 1967. november 6-án született Bánffyhunyadon. Szülőfaluja a Kalotaszentkirályhoz csatolt Zentelke, ott végezte az 1-8 osztályt. Nem egy vallásos családban nevelkedett, a szülei csak ritkán jártak templomba, mégis a közösség gyakorlata szerint konfirmációi fogadalmat tett. Ő maga gyermekkorában ritkán járt templomba. Intenzíven sportolt, pontosabban kézilabdázott Kolozsváron. A 8. osztály elvégzése után a bánffyhunyadi, akkori ipari líceumba jutott be és ott végezte tanulmányait román nyelven, matematika-fizika osztályban. Reál beállítottságú diák lévén, a szülei eltervezték, hogy mérnök lesz. A 12. osztályban szem neuropátiát⁷² kapott, ami abból állt, hogy teljesen elment a szeme világa, majdnem négy hónapig megvakult. Miután lassan visszanyerte a szeme világát az iskolai év utolsó részében, az érettségi előtt, egy „isteni sugallattal” döntötte el, hogy teológiára felvételizik. Ironikusan jegyzi meg, hogy szülei orvoshoz fordultak vele a döntés hallatán, hiszen felmenői nagy részben pártvonalon futottak, volt, aki egész magas szintre is eljutott. Miután rájöttek, hogy nem beteg, akkor kezdték elfogadni a döntését. Félretette a matematikát, a reál tantárgyakat és elkezdte tanulni a teológiai

72 A neuropátia idegi ingerületvezetés zavar (lásd: http://otszonline.hu/betegtajekoztato/cikk/neuropatias_fajdalom; letöltve: 2020. 04.01.)

tantárgyakat. Első próbálkozása sikertelen volt, hiszen a négy év alatt teljesen kimaradt a magyar irodalom és nyelvtan, jobban beszélt 12. osztály végére románul, mint magyarul. A második próbálkozás sikeres volt, legalábbis úgy gondolta, bár kis időre rá megtudta, hogy mégsem, mert valamit elszámoltak. Így újra kiesett. Ezután sem adta fel, így harmadik próbálkozásra bejutott a Kolozsvári Protestáns Teológia Lelkészképző Karára.

A teológia első éveiben sok gondot okozott a magyar nyelv és irodalom, szülei magyartanárt fogadtak mellé Bánffyhunyon, Lakatos Editet. Neki köszönheti azt is, hogy feleségével találkozott, ugyanis a tanárnő asztalán ott voltak a diákok fényképei, közöttük a Melindáé is. Melinda szülei orvosokként az ország különböző pontjain teljesítették munkájukat, ezért a kisgyerek Melindát Körösfőn a nagymama nevelte. Iskoláskorú lehetett, amikor a szülők Bánffyhunyonon kaptak megbízást, tehát hazatérhettek gyerekekhez. Melinda édesapja magyarbikali származású, mélyen hívő ember volt, édesanyja is egyházszerető, hívő asszony. Melindát a hívő élet fogta körül a nagymamája révén is, akitől egyszerre tanult meg beszélni és imádkozni. Levélváltásokat követően Kolozsváron találkoztak, és négy hónap múlva el is jegyezték egymást. István 23 éves volt, Melinda 21, amikor összeházasodtak. Harmadéves teológus volt, amikor Csiha Kálmán⁷³ püspök megengedte az exmissziót,⁷⁴ így kijárt szolgálni Sajó-Somkerékre⁷⁵, ami Bethlen mellett egy elég nagy község volt. Elvégezte a teológiát, igaz nem túl magas osztályzatokkal, de ez őt nem zavarta – mondja. Kérte, hogy ebbe a gyülekezetbe nevezze ki a püspök. A ki nevezés megtörtént, elkezdtek lakhatóvá tenni a parókiát önerőből, munkával és a Melinda szüleinek segítségével. *Apósom is, anyósom is Bánffyhunyonon orvosok voltak, és anyagilag segítettek* – mondja István. Az elsődleges munka, a parókia javításán kívül az volt, hogy a református gyerekeket megtanítsák magyarul. Az idősek közül is sokan elmentek a vasárnapi istentiszteletre, de nem értették a prédikációkat, mert nem tudtak magyarul. Délutáni foglalkozásként az ábécére tanították őket, majd színjátásásra, éneklésre. A román közösség nem nézte jó szemmel ezt a tevékenységet, főleg azt, hogy a lelkipásztor kivette a magyar gyerekeket a román iskolából. Azzal próbálták gátolni, hogy feljelentésekkel az építkezési munkálatokat igyekeztek leállítani. Az építkezésből megmaradt pénzzel a parókia mellé építettek egy gyülekezeti termet. A műemléktemplomtól nem volt meg az a távolság, amit a törvény előír, ebbe kötöttek leginkább bele a románok, ezért meghurcolták őt, de az akkori beszercei RMDSZ kiállt mellette. Facölöpökre építettek egy tízszer tizenöt méteres gyülekezeti termet, ott volt az óvoda, az oktatás, ott gyűltek össze az ifjakal bibliaórát tartani. Karácsonykor tört ki igazából a botrány, miután a templom

73 Dr. Csiha Kálmán az 1989-es rendszerváltást követően 1990–2000 között volt az Erdélyi Református Egyházkerület püspöke (lásd: <http://www.reformatus.ro/hirvivo/2007-11-09.htm> ; letöltve: 2020.04.01.)

74 Az exmisszió – egyházi adminisztratív szükségmegoldás, amely során a teológiai hallgató, felszentelése hiányában is gyülekezeti munkát végez olyan településeken, ahol valamilyen oknál fogva nincs megválasztott lelkész.

75 Beszerce megye, Románia. Kolozsvártól 90 km, Déstől pedig 35 km-re fekvő település (lásd: <http://www.reformatus.ro/gyulekezetek/somkere/>; letöltve: 2020.04.01.)

előtti fenyőfákat piros, fehér, zöld égőkkel díszítették fel. Egy felbújtott román csoport betörte a parókia ablakait, a helyi magyar közösségben ezután ébredt fel a magyar öntudat. Felváltva örködték a parókia előtt. Vincze Minya István egy békeltető bizottsághoz folyamodott, a román fiatalok beismerték, hogy felbújtatták őket és bocsánatot kértek. Mindennek következtében Melinda, aki első gyerekeit várta, elvesztette a gyereket. A kedélyek lecsendesedtek a faluban. Összesen hat és fél évet töltöttek ebben a gyülekezetben. A család három hónapra Angliába utazott, barátokhoz. Itt egy anglikán egyházközségnél István gondnoki tisztséget⁷⁶ vállalt. Mielőtt elutaztak volna, már hír jött Kalotaszegről, hogy Nyárszó, Sárvásár, két hely megürült, mert a helybeli lelkipásztort, Ferencz Lászlót⁷⁷ meghívták Körösfőre. István számára sem volt idegen e táj, többször is megfordult Nyárszón fiatal korában. A kalotaszegi bemutatkozó szolgálat után utaztak el Angliába. Mikor visszajöttek tudták meg, hogy még egyszer szeretnék őt meghallgatni. A második meghallgatás után egyhangúlag meg is hívták 1994 őszén a társegyházközség lelkipásztorának. 1994-ben, András napján költöztek oda. Több mint 25 éve ott vannak. Ott született mindkét gyerekük: Boglárka és Dávid.

Esperesként előbb egy csonka ciklust kapott, miután az idős esperes nyugdíjba vonult. Az egyházmegye lelkipásztorai két táborra oszoltak, neki kellett ezt az „áldatlan” állapotot irányítania és feloldania. Szót kellett érteni a kegyesekkel és a „kegyetlenekkel” is – mondja. A kollégákat nem utasította, hanem megkérte a feladatok elvégzésére, ha nem sikerült ő maga végezte el helyettük. A sok magára vállalt munka következtében az egészségi állapota is megromlott, ma is krónikus fejfájással küszködik, ami a kivizsgálások és a kezelések után csak gyógyszeres kezeléssel enyhül. Frissen megválasztott esperesként szembetalálta magát azzal, hogy az akkori valkói lelkipásztornak közölni kellett, el kell hagynia a gyülekezetet. Az előző esperes állította fegyelmi elé, a döntést az új kellett kimondja. Ezután következett a magyar-lónai gyülekezet ügye, ami szinte négy évig húzódott el. *Ott nagyon sok találkozásra volt szükség a gyülekezet, a lelkész házaspár, aztán csak a gyülekezet, a beszolgáló lelkész [között] – az nagyon komplex dolog volt. Volt úgy, hogy éjjel 12-ig volt Lónán, olyan sok ember akarta elmondani, hogy mi is a problémája vagy mi is történt ott* – meséli az esperes felesége. Ezt követte a mákói probléma, ami egy időben történt a bánffyhungyadi lelkipásztor-váltással. A tíz év esperessége alatt tizenhárom új lelkipásztor váltotta egymást a kalotaszegi egyházmegyében. Annak ellenére, hogy bizonyos egyházközségekben sok gond akadt, mégis sikerült elkerülnie azt, hogy lelkipásztor kollégája ellen fegyelmi eljárást indítson be. A fegyelmi eljárást a munkája

76 A gyülekezeti alkalmak előkészítését, takarítást jelentett ez a munka.

77 Ferencz László kalotaszegi (Nyárszó) születésű, Magyarbikalon élő nyugdíjas esperes, aki Hover Zsolt írásában a következőket mondja egyházmegyei tisztségviselői múltjáról: „1990 februárjában újraalakult a kalotaszegi egyházmegye, ekkor megválasztottak katekétikai előadónak. 1994-ben új választásokra került sor, akkor főjegyző lettem. Egy évvel később Ferencz Miklós, az akkori esperes autóbalesetben életét veszítette, és mint főjegyző, nekem kellett átvennem a tisztségét. Azután két ciklusban is megválasztottak esperesnek, tehát immár 15 esztendeje töltöm be ezt a tisztséget.” (Lásd: <http://regi.reformatus.hu/mutat/qfelelsseggel-tartozunk-azok-irant-akiket-reank-bizottistenq-beszelve-ferencz-laszlo-lekoeszoen-kalotaszegi-esperessel/>; letöltve : 2020.04.04.)

csődjének tartaná és eddig sikerült ezt elkerülni. Ebben nagy segítségére van felesége, aki pszichológiai végzettséggel rendelkezik. Az is megtörtént, hogy együtt mentek ki a lelkipásztorhoz éjjel kettőkor és reggelig beszélgettek.

Az egyházi békéltető munkát követően az esperes a helyi gyülekezetépítés anyagi vonatkozásairól beszél. Egy, a német református egyházból kiszakadt „magán evangélikus – református egyházközség”, aminek Vincze Mínya István zsinati tagja is, nagymértékben hozzájárult az anyagiak biztosításához az építés, fejlesztés során. Sárvásáron iskolát, óvodát építettek, egy-egy termet. Nem volt működőképes iskola, óvoda, a templom kicsi imatermében tartották az órákat. Ezt követően vízhálózatot építettek Nyárszón, Sárvásáron, tisztítóberendezéssel, víztartályokkal, mert egy vezetéke volt Nyárszó–Sárvásárnak s „úgy volt, hogy két napig egyik, két napig a másik faluban volt víz”. Mind a két falunak külön hálózata lett. Körülbelül egy kilométer betonút értékét varrásból teremtették elő, a német testvérgyülekezet tagjai értékesítették ezeket. Később homokkal és kővel egyenítették ki az utat, végül az utolsó aszfalt réteg már állami hozzájárulással készült. A két gyülekezet gondnokára teljes mértékben minden munkában, szervezésben számítani lehetett. A kultúrotthon épületét sikerült visszatáblázni az egyházra, majd megjavítani. Egyházmegyei szintű ifjúsági találkozót, presbiterkonferenciát szerveztek, sőt egy országos nőszövetségi közgyűlést is összehívott az esperes felesége. Ezzel egy időben a táncművelés is visszatért Nyárszóra. Mindezt a munkatársaknak köszönhetően lehetett elérni.

Nyárszó, Sárvásár községi adminisztráció szempontjából a Körösfői Polgármesteri Hivatalhoz tartozik. Vincze Mínya István igyekezett olyan presbitereket támogatni helyi tanácsos jelölteként, akik a két egyházközség ügyét előre tudták mozdítani. A gyülekezetek érdekében a mindenkori polgármesterrel is megpróbált baráti kapcsolatot ápolni. Az esperes úgy véli, hogy a három magyar párt megosztotta a közösséget, és ez főleg a közmunkák terén mutatkozott.

Most azt tudni kell, hogy Kalotaszegen egy hatalmas megosztottság alakult ki a magyarság között, háromféle magyar párt is van, és valójában harcol egymással, na, hát ez sajnos nem vet jó fényt a körösfői közösségre, a tanácsra sem. Ott is megosztották a magyarokat, tehát ott is van RMDSZ, Néppárt, Polgári Párt⁷⁸ és sajnos egyre inkább úgy látom, hogy az lesz a veszélye ennek a megosztottságnak, hogy amit eddig el tudtunk érni vagy támogatásokat tudtunk a tanácstól kapni, kicsikarni, az egyre nehezebb lesz ezután. Ugye mindenki most ragaszkodik a bársonyszékhez, mindenki a maga igazára esküszik és magyar magyarnak lesz a farkasa, ugye a turáni átok ott van most nagyon.⁷⁹

A lelkipásztor az igehirdetésekkel próbálta feloldani, megszüntetni ezt az ellentétet, feszültséget. A közösség összetartása érdekében évente többször is gyülekeze-

78 Magyar Polgári Párt (lásd: <http://polgaripart.ro/hu/>)

79 A széthúzás mondabeli szimbóluma.

ti napot szerveznek. Megegyezés alapján a két gyülekezet valamelyik templomában népviseletbe öltözve gyűlnek össze, részt vesznek az istentiszteleten, úrvacsoráznak, majd együtt fogyasztják el a vasárnapi ebédet, ami általában 250-300 személy megvendégelésére készül. Komoly együttműködést igényel egy ilyen alkalom megszervezése. Minden ilyen szervezésben és munkában Vincze Minya István kiveszi a maga részét és sokszor a kellemetlenebb részét is neki kell elvégeznie a közösség érdekében.

Egyházmegyei téren elsődleges feladatának a pásztorolást tekinti, „bár ez az esperes feladatkörének a végén van”. A lelkészek ügyében is a kapcsolatot a felsőbb egyházi hatóságokkal ő maga intézi. Úgy gondolja, hogy az egyházmegye lelkészei meg is szokták, hogy valamilyen ügyes-bajos dolgukat az esperes „majd elrendezi”. Ezt szerinte lehetetlen lenne megtenni egy nagy városi gyülekezetben, sőt úgy gondolja, hogy a saját egyházközségei is megérik azt, ha esperesként sok feladatot ő maga végez el. A gyülekezetekkel való kapcsolattartásban nagy segítségére van az egyházmegyei főjegyző (L. E. lelkipásztor), aki szerinte valamivel erélyesebb is nála. Az egyházi jogszabály előírása szerint az egyházközségeket három évente végiglatogatják, és ahol tudnak, igyekeznek segíteni.

A kalotaszegi esperes életútja és karrierje híven tükrözi annak a lelkész-ideálnak a jellemzőit, amely valamennyi lelkipásztori életpályában felismerhető. A humán erőforrástól a fegyvermezésig, a gazdasági kapcsolatoktól az egyházi intézményben betöltött funkcióig, a közösségápolástól a civil vonatkozású megnyilvánulásokig mindent áthat a küldetésstudatból merített felelősség. Felvetődik a kérdés, hogy mindez egy kedvező imázs alkalomszerű megfogalmazásának kényszerét sugallja az interjúvétel helyzetében vagy megegyezik a valósággal.

Az egyházmegye lelkészei részéről megerősítést és elismerést kap az esperes. Itt is, mint valamennyi egyházközségi lelkészválasztás esetén az új megbízást nyert tisztségviselőt nem kérdőjelezi meg a közösség. Íme, néhány nyilatkozat az esperes munkájáról. Egy lelkész nő véleménye szerint, ha tábort kell szervezni, nőszövetségi, presbiteri találkozót 10-12 lelkipásztor az ügy mellé áll, de igazából csak az esperes idealista elképzelésének tartja, hogy az egész lelkészi közösség összetart. Sérelmezi, hogy az egyházmegyei választások alkalmával az egyházi tisztségekbe egyetlen lelkész nő sem került be. Szerinte előre meg volt beszélve. Az elvárása az, hogy a tisztséget betöltő lelkipásztor végezze a feladatát. Ez sokszor nem történik meg, sőt a havi gyűlésekre sem járnak be egyesek. Az esperes nagyon jól összetartja a csapatot, sok támogatást kap a családjától, a feleségétől (B. Cs. lelkész nő), kevésbé az egyházmegyéjétől. Egy másik lelkész, aki az adatközlés során említést tesz az esperesről a következőket állítja:

Az esperes választáson a sztánai lelkipásztort választották meg, de mivel nem volt meg a tíz év szolgálata⁸⁰ az egyházkerület nem fogadta el. To-

80 Jogszabály, II. rész, II. fejezet 71. c. értelmében „Esperesnek az egyházmegyében önálló lelkipásztori állást betöltő lelkipásztort lehet megválasztani, aki legalább 10 éve önálló lelkipásztori szolgálatot végez. A második lelkész- képező után, helyettes lelkészi szolgálatban eltöltött idő önálló lelkipásztori szolgálatnak számít. A megválasztott esperes e tisztségét csak addig viselheti, amíg az egyházmegyében önálló lelkipásztori hivatalt tölt be.”

vábbbá két lehetőség merült fel: B. Z. és V. M. I. Az előbbi lemondott a jelenlegi esperes javára, abból a meggondolásból, hogy jobban végezne a munkát, mint jómaga. A mákói ügyben arra ösztönözte az ismerőseit, volt osztálytársait, hogy hallgassanak az esperesre. A főjegyző választásakor is egyeztetett az esperessel, lemondott a szentkirályi kolléga javára, a közösségért. Minya indítványozta és szervezte meg először a papi szilvesztert. (B. Z. lelkipásztor)

Az esperes sokszor le akart mondani az egészsége miatt, de elhitették vele, hogy pótolhatatlan és István az az ember, aki feláldozza magát. (B. Sz. lelkipásztor)

Ez az esperes nagyon bölcs ember, mindenkivel tud beszélni. Nyitott. (G. S. lelkipásztor)

Egy másik szintén számít az esperesre, jó barátként is. Tudja, hogy a problémás gyülekezetekbe az esperes gyakran kimegy, sokszor túl sokat vállal magára. Ha segísége van szüksége, telefonon hívja. (H. Zs. lelkipásztor) Egy lelkészről meséli, hogy sok bátorítást és anyagi támogatást is kapott az esperestől, hogy ne keseredjen bele a munkájába (J. K. lelkész). A gyülekezetek is hozzá fordulnak eligazításért, így ha megüresedik egy lelkészi állás, az esperes véleményét kéri ki először, hogy ki lenne alkalmasabb az állás betöltésére (M. J. 1. lelkipásztor). Más tudja az esperesről, hogy gondja van az egészségével. Elismeréssel fogalmazza meg, hogy István Melindával nagyon aktívak és sok mindent szerveznek az egyházmegyében. (M. Cs. lelkipásztor)

Nagyon jó esperesünk van, egy olyan esperesünk van, amilyen nem is volt és nem is lesz, el merem mondani. Tud mindenfelé hajolni, sőt, még túl elnéző, nagyon sok pénzt hoz, jó kapcsolatai vannak, én csak jót tudok, liberális ember, de egy olyan, aki az egészségét tette fel erre a szolgálatra, ő tényleg szó szerint szolgál. Ő olyan vicces, meg olyan kótyavetnye, liberális, de egy nagyon emberséges és egy segítő, jóindulatú s mindenkire figyelő ember. Egy olyan ember, akire bármikor számíthatsz. (M. J. 2. lelkipásztor)

Nagyon fiatal társaság van, az esperesünknek egy rendkívüli teherbíró képessége van, én az elmúlt 3 esztendőben láttam, mit le tudott szaladni, jönni, menni, tenni, én azt mondtam le az összes kalapokkal előtte. Én úgy érzem, hogy megáldott ember, erővel is meg idegrendszerrel is, aki tudja végezni azt, ami a hivatása, tisztsége. (S. Á. lelkipásztor)

Negatív összefüggésben az interjúk során két alkalommal emlegetik, egyszert, hogy a kalotaszegi esperes nem lakik a gyülekezetben, illetve, hogy jobban ki kellett volna állnia egy lelkész ügye védelmében. Talán érdemes megjegyezni, hogy mindkét kritika a lelkészi közösségen kívül fogalmazódott meg.

A lelkész nő

J. K. a szilágysági Krasznán született egy vegyes vallású, négygyermekes család legkisebb tagjaként. Édesanyja református vallású, főápolóként dolgozott a gyerekkórházban. Édesapja római katolikus, aki üzleti elárúsítóként dolgozott. Megjegyzi, hogy édesapjuk óhaja szerint a testvéreivel együtt a református vallásban nevelkedett. Szülővárosában tanult az elemi osztályoktól az érettségiig. Tagja volt a krasznai ifjúsági csoportnak is, amit még a rendszerváltás előtt az ottani vallástanárok indítottak el. Emlékei szerint a Szilágyságban élő emberek nyitottak, lelkesek és igen ragaszkodnak a templomhoz. Nagyon sok gyerek és fiatal lakik azon a vidéken, ellentétben Nádasdaróccal, ahol alig él 100 lélek, ebből 10-14 gyerek, évente pedig alig konfirmál 1-2.

1989-ben felvételizett a teológiára. Fellebbezés után vették fel, így az ő évfolyamán három leány tanulhatott a meghirdetett két helyen. Emlékei szerint a leány teológusokat mindig talpraesetteknek és határozottaknak tartotta. Ez segítette őt abban, hogy erre a pályára lépjen. Az első év végén egyik tanárával komoly nézeteltérése akadt, társai és a maga nevében aláírásokat gyűjtött egy sikertelen vizsga után. Emiatt az őszi vizsgán sem engedték át, és az egyetemi évet meg kellett ismételnie – meséli.

1994-ben végezte a teológiát, a Kolozsvár-Újalsóvárosi Református Egyházközségbe nevezték ki segédlelkésznek. Ugyanebben az évben házasságot kötött az ajtoni lelképásztorral. Szeretettel emlékszik vissza a segédlelkészi éveire, de említést tesz azon nehézségről is, amit az ingázás jelentett Ajton és Kolozsvár között a téli időszakban. A virágairól és kertjéről mesélve megjegyzi, hogy férje soha sem találta helyét a falusi környezetben, hiszen ő Kolozsváron nevelkedett, zenelíceumot végzett, idegennek érezte a falu nyújtotta lehetőségeket. Az emberekkel megtalálta a hangot, de nem a falusi életre vágyott. J. K. azt is megtapasztalta, hogy férje megpróbálta megakadályozni a 2. lelkészképzés vizsgáját. Az ajtoni gyülekezet anyagilag minimálisan járult hozzá a férje fizetéséhez, és nyíltan megfogalmazták, hogy nincs igényük arra, hogy ott lakó lelkészük legyen. A gyülekezetváltás volt a lelkész házaspár számára a megoldás. A lelkész nő kolozsvári principális segítségével vette át a lelkész házaspár Bogártelkét és az 1 km-re fekvő nádasdaróci gyülekezetet. J. K. szeretettel emlékszik az ott eltöltött évekre, emberekre, gyülekezeti eseményekre. Sajnálattal mondja el, hogy férje bezártsága egyre érezhetőbb volt, a pszichológiai tanulmányai sem hozták meg számára a kívánt válaszokat, így a válás lett számára az egyetlen lehetőség, hogy kitörhessen bezártságából. Két évig tartott a válás, gyerekük akkor 5 éves volt. „Hosszú időbe került, míg én összeszedtem magam, s ez rányomta bélyegét a gyülekezetre is.” A bogártelki emberekkel való viszonya is megváltozott. Azok, akik addig annyira szerették, beszélni sem akartak vele, sőt „a falut kérték meg, hogy szóljanak, hogy én be ne tegyem többet oda a lábam, vegyem a gyermeket is ki az oviból” – meséli J. K. Őszintén bevallja, hogy a lelképásztor kollégáktól, akikre számítani kellett volna, semmi támogatást nem kapott. Olyan próbálkozásról is tudott, hogy Nádasdarócot össze akar-

ták vonni Bogártelkével, egy gyülekezetté. Így az ő munkája már fölöslegessé vált volna.

Szomorúságát és fájdalját, amit abban az időben megélt, számítógépen írta meg, mert „onnan könnyen lehet törölni”, de soha nem olvasta újra.

Az önkormányzat anyagi támogatásával és a helyi közösség segítségével a régi iskola épületét lakhatóvá tették. Imatermet készítettek, és minden évben próbálnak haladni a munkával. Munkatársa nincs – mondja –, de igyekszik minden évben valami sajátosan „darócit” szervezni. Itt említi meg a Czira elszármazottak találkozó-ját, ami 140 személyt is összehoz alkalmanként. Azt is elmeséli, hogy négy évig, míg fiát naponta vitte Kolozsvárra iskolába, a Teológia egy-egy termében meghúzódva, elkészítette az egyházközség honlapját. Magyarországi ismerősei segítségét kérte az általa készített képek feltöltésére. Eleget tesz a konfirmációi ebédekre, temetési torokra, virrasztóba való meghívásnak és igyekszik az egyházi közmunkákon is részt venni.

Az egyházközség vezetésében kizárólag férfi presbiterek vannak. Mégis „olyan női dominancia uralkodik falun a házaknál, hogy csodálkozom, hogy engem, mint nőt, hogy túrnek meg. Mert, hogy én nem vagyok ilyen domináló típus, mint amilyent a fiatal kapcsolatoknál látok, én mindig csapatszellemben gondolkozok, mikor gyülekezeti ügyről van szó.” J. K. életpályája egy elvált lelkésznek az előítételekkel való küzdelmét mutatja

Kétlakiságban

P. H. lelkészcsaládban született. Neveltetésének része volt az esti éneklés, imádkozás. Az egyik nagyapja Szárazberekben, a másik Nagybányán volt lelképásztor és esperes, amikor ő megszületett, egyik sem élt már. A vallásos nevelésében az anyai nagymamájának volt meghatározó szerepe, bár az apai nagymamája, aki Szatmárnémetiben él, egyike volt azon lelkésznek, aki abban az időben teológiát végezhetett. Másodikos korában Sepsiszentgyörgyön lakott, a szomszéd fiúval járt rendszeresen vallásórára a vártemplomba. Hetedikos korában konfirmált, és elmondása szerint nagyon hiányolta az ifjúsági kört. Egy évvel később szervezték meg az ifjúsági bibliaórákat, és szívesen emlékszik vissza azokra, akik a csoport magját képezték. 1990-ben érettségizett, majd testnevelői főiskolára felvételizett Magyarországon, hiszen edző szeretett volna lenni. Első sikertelen próbálkozását követően testedzés és földrajz szakra felvételizett. Ez alkalommal is sikertelenül, mivel az orvos megtagadta az egészségügyi igazolás kiállítását gerincproblémái miatt. Katonai besorozása is elmaradt emiatt. Szülei nem befolyásolták a teológiára való felvétellel kapcsolatban. 1994-ben tért haza Magyarországról, és kezdte el a teológiát Kolozsváron. Egy geológia szakon tanuló, régi barátja által ismerte meg feleségét.

Az interjú készítésének idején P. H. 21 éve házas, a sztánai gyülekezetben 19 éve szolgál és iskolalelkészi feladatokat 4 éve tölt be a kolozsvári Apáczai Csere János Elméleti Líceumban. Elmeséli, hogy felkérésre lett iskolalelkész. Az iskolai szülői

közösség és a püspök is őt találta alkalmasnak erre a feladatra. Felesége mikrobiológiát tanít a Babeş-Bolyai Tudományegyetemen, ezért szükségszerű, hogy hét közben Kolozsváron lakjanak. Két gyerekük iskoláztatása is megkövetelte ezt a kétlaki életet, illetve az anyagiak is. Viccesen vallja be, hogy évekig a felesége tartotta el, ő pedig hobbiból volt lelkipásztor, ugyanis a fizetésével nem tudta biztosítani a családjá megélhetését. Az iskolai munkája hozott még egy egyházon kívüli keresetet és anyagi biztonságot is. Az egyházmegye életében nem tud részt venni, a tisztségekről lemondott és ritkán tud elmenni a gyűlésekre. Említést tesz arról is, hogy eszperesnek választották kétharmados többséggel, mégis megfellebbezték a választást. A sztánai gyülekezet életére és az iskolai munkájára összpontosít leginkább.

A lelkipásztor szeretettel emlékszik vissza arra az első évre, amikor kinevezték Sztánára. Ez az első szolgálati helye. Sok javítási munkát végeztek el a falubeliekkel és a harangozóval. Úgy véli, hogy nyitottságának köszönhetően a gyerekek szívesen mentek vallásórára, igény volt arra is, hogy a megszokott egy óránál többet tanítsa őket. Azt is megtanulta, hogy a sztánai ember „ha megszeret, akkor ragaszkodik hozzád és azt értékeli, hogy mit teszel, tehát nem azt várja el, hogy elvégezd a munkád”. A futball, ami igen közel állt a lelkipásztorhoz, fontos kapocs lett az egyházközség és a fiatalok között. Vasárnap délután, az istentiszteletet követően szervezték meg a futballozást heti rendszerességgel. Nagy sikere volt, és idővel ez a csapat lett az ifjúsági bibliaórák alapja. Az idősek is elcsodálkoztak, hogy vasárnap kiürültek a kocsmák és megtelt az imaterem.

Ahhoz, hogy a fellendült gyülekezeti életet fenn lehessen, tartani a lelkipásztor teljes mértékben fel kell, hogy vállalja a szervezői munkát, a pályázatok írását és sokszor a kétkezi munkát is. Munkatársak gyakran akadnak, de a munka legjavát a lelkipásztor kell, hogy elvégezze – mondja ő. A tiszteletes asszonyt kevésbé vonják be a gyülekezeti munkába, véleményük szerint „elég az otthoni háztartás, de ha kell, azért segít.” A vendégek fogadásával teljes mértékben ő foglalkozik. A lelkészcsalád távolléte alatt a parókiát a tiszteletes asszony édesanyjára bízják, aki már két éve kiköltözött Sztánára. Sztána önkormányzatilag Váralmásához tartozik, de mivel román a polgármester, semmiféle anyagi támogatásra nem számíthatnak. Az egyetlen sztánai tanácsos, aki politikailag kisebbségben van, alig tud tenni valamit saját települése érdekében. P. H. szerint Kalotaszegnek van jövője, de mindenkinek, lelkipásztornak és gyülekezeti tagoknak egyaránt, tenni kell érte.

A lelkészcsalád

L. E. Felsősfalván született 1972-ben munkáscsalád gyerekeként. Édesapja ácsként és kőművesként dolgozott, édesanyja alkalmi munkákat vállalt időszakosan Szovátán. Az elemi és gimnáziumi évek alatt Felsősfalván tanult. A 9. osztálytól Székelyudvarhelyen a 2-es számú Ipari Líceum elektrotechnika osztályában folytatta tanulmányait. Gyerek-és ifjúkorában családjával együtt rendszeresen látogatták az istentiszteleti alkalmakat. Akkoriban egy 60 év körüli, idősebb lelkipásztor

szolgált a szülőfalujában, aki annak ellenére, hogy az állami rendszer nem nézte jó szemmel a vallás gyakorlását, bibliaórákat, vallásórákat tartott heti rendszerességgel. L. E. megemlíti azt az időszakot is, amikor a pionír foglalkozásokat általában vasárnap délelőtt szervezték meg a templom szomszédságában lévő iskola udvarán. Érettségi után elektrotechnika szakra felvételizett Kolozsvárra, sikertelenül. Így elfogadta a líceum elvégzése utáni kihelyezését a matricagyárba. 4 évet dolgozott ott, előbb villanyszerelő- karbantartóként, majd motortekercselőként. A gyári munka mellett egy magánvállalkozó csapattal villanyszereléssel is foglalkozott. A 90-es évek elején bekapcsolódott az egyházi ifjúsági mozgalomba Sófalván, majd Székelyudvarhelyen. Talán ez adta az ihletet, hogy teológiára felvételizzen, de ezt ő maga sem tudja határozottan kimondani. Egyik ismerősétől megkapta a teológiai felvételi tájékoztatót, és ezzel kereste meg a helyi lelképásztort. Bátorítást nem kapott, sőt inkább az idős lelképásztor megpróbálta lebeszélni arról az elhatározásáról, hogy lelképásztor legyen, hiszen úgy vélte, hogy a teológiai 100-as évfolyam betölti majd az üres lelkészi állásokat, neki meg nem jut más, mint „egy eldugott, kis falu, valahol”. Saját maga erejéből felkészült a felvételire, csak magyar irodalomból járt magántanárhoz.

Székelyudvarhelyre. 1994-ben sikeresen felvételizett a teológiára. Isteni akaratának tulajdonítja azt, hogy a felvételin olyan tételt kapott, amit azelőtt este ismételt át. Az egyetemi éveit a legszebb évekként emlegette, 1999-ben végzett. Ezalatt ismerte meg feleségét, Margitot (Manyikát), aki szintén teológiát tanult a Királyhágómelléki Református Egyházkerület diákjaként és ötödéven kérte az áthelyezését Kolozsvárra.

L. E. 1999-ben kezdte segédlelkészi szolgálatát Kolozsváron, az alsóvárosi gyülekezetben. A következő évben, 2000-ben Manyika is elvégezte a teológiát, de csak Kommandóra tudták kinevezni, mert máshol nem volt hely. Megtartották az esküvőt, de nem is sejtették, hogy ketten két távoli helyen kell, hogy szolgáljanak. Az isteni gondviselés ekkor is közbeszólt, mert egy levélben az Egyházkerület Endrét kinevezte Magyarfodorházára helyettes lelképásztornak, Manyikát pedig segédlelkésznek Kolozsvárra az alsóvárosi gyülekezetbe, ahol előtte Endre volt. Egy évet felváltva szolgáltak Kolozsváron és Magyarfodorházán, míg megszületett első gyermekük. Időközben parókiát javítottak a rendelkezésükre álló anyagiakból. A pályázat a pénzforrás egyik biztos lehetőségének bizonyult abban az időben, amit a lelképásztor ki is használt, hogy a munkálatok költségeit fedezhesse. Munkatársaként megemlíti T. E. fodorházi lakost, presbitert és egyházkerületi alkalmazottat, akinek sok segítséget köszönhetek. *Úgy éltünk ott, mint egy nagy családban. Ha valami történt a falu egyik végén már 10 perc múlva tudta az egész falu, hogy valakivel baj történt. A lelkészhez is nagyon közvetlenül viszonyultak...* – meséli L. E. 6 éve szolgált Magyarfodorházán, első gyermekük már ötéves volt, óvodába kellett volna járnia. Manyikát Bodonkút–Magyarmacskaóra nevezték ki, és már azon gondolkodtak, hogy Bodonkútra költöznek, és onnan ingáznak majd Kolozsvárra, hogy gyermekük óvodába járhasson. A lelképásztor megjegyzi, hogy egyik helyen sem volt magyar óvoda. Rendbe tették a bodonkúti parókiát, és ekkor értesültek arról,

hogy a bikali egyházközség pályázatot hirdetett a lelkipásztori állás betöltésére. Egy hét gondolkodást követően L. E. is felterjesztette iratcsomóját, és pályázat által őt választották meg Bikalra lelkipásztornak.

Az új szolgálati helyre 2006. szeptember 1-től költöztek át. A bikali emberekről a következőképpen mesél a lelkipásztor: *rendszeresen jártak Hunyadra, kicsit városiak is lettek, de falusiak is maradtak. [...] Ez a fiatalabb korosztályra rányomta a bélyegét, az idősebbek, akik ott születtek és ott éltek le életüket, azok másként viszonyultak, de a fiatalabbak, akik még megmaradtak ott, kevés volt, akire számítani lehetett egyházi téren.* Mégis jól érezték magukat ott is, akárcsak Fodorházán, ahol értelmiségi alig akadt a faluban. Helyreállították az egyházközség anyagi dolgait, a fizetést késlekedés nélkül fel tudták venni. 2011. június 1-ig voltak a bikali egyházközségben. Innen többször is szolgált Kalotaszentkirályon, imahéten és más alkalommal is, amikor a helyi lelkipásztor, Mihály János, betegsége miatt, megkérte erre. Az idős lelkipásztor nyugdíjba vonultakor a szentkirályi presbitérium hivatalosan is felkérte a lelkipásztori állás betöltésére. Tudta, hogy Kalotaszentkirály sok szolgálatot igényel és segítségre lesz szüksége. A kántor személyében találta meg ezt a segítséget. Bibliakörök működtek a faluban körzetenként. A lelkész egy gyülekezeti ébredési mozgalomról is említést tesz, ami megítélése szerint hozzásegítette az egyháztagokat ahhoz, hogy hitüket a mindennapokban is megélik.

Kalotaszentkirályon egyértelmű volt, hogy a lelkipásztor az önkormányzattal karöltve szervez falunapot, különböző kulturális eseményeket. Saját bevállása szerint L. E. viszont szívesen átengedte a szervezést, ha erre lehetőség nyílt, vagy megfelelő, segítőkész személy akadt. Gyülekezeti tagjait úgy jellemzi, mint nagyon szorgalmas munkásembereket. *Több csoport van itt a faluban, akik ácsmunkát, kőműves munkát [végeznek], asztalosműhelyt [működtetnek]. Minden lehetőséget megfognak, hogy megélhessenek* – meséli a lelkész. Azonban mind közösségi, mind egyéni vonatkozásban változás történt: *mostanára kezdtek kicsit módosak lenni, '90 után elindult a turizmus, nagyon sokat lendített, nagyon sokan jól szituáltak. És még hála Istennek van összetartás, habár itt is kezd jelentkezni a széthúzás, ami a módossággal – én annak tulajdonítom –, minél inkább módosabb, annál inkább csak magával törődik, s akkor már nincs meg benne az a közösségi szellem.* A fellendült faluturizmus egyre inkább elválasztotta a módosabb és a szerényebb körülményekkel rendelkező embereket. A szegények keményen dolgoznak, hogy a mindennapi betevő falatot előteremtsék. A módosabbak nem tartják problémának, ha a vendégek fogadása során elmaradnak a vasárnapi istentiszteletről. Sokan közülük úgy gondolják, ha anyagilag a családjuk jól megalapozott, akkor az egyházon is kellőképpen tudnak segíteni – meséli a lelkipásztor.

Az egyházi munka is fárasztó lehet, ha túl sok van belőle, ilyenkor L. E. és családja általában a szülőknél igyekszik pihenni, ha szabadságra nem is tudnak elmenni. Ilyenkor az istentiszteletek végzésére teológust szokott felkérni. Nagy ünnepek alkalmával legátust hívnak, hogy a szolgálatok elvégzésében segítkezzen. Az erre a célra szükséges anyagiakat a két egybeolvadt falu együtt teremti elő.

A kutatás idején L. E. főjegyzői tisztséget tölt be a Kalotaszegi Református Egyházmezejében, ami a gyülekezeti munka mellett „nem kicsi feladat”.

Felesége, L. M. a Bihar megyei Monospetriben született, mely Margittától 2 km-re fekszik. Véleménye szerint hagyományaiban, mentalitásában teljesen más ez a vidék, mint Kalotaszeg vagy Szamoshat. E vidék embereinek világnézetét, életformáját, magyarságtudatát „nyugatiasnak” nevezi az adatközlő. Édesapja a Csételek tanyavilágának szülötte volt, nehézipari gyármunkás, édesanyja pedig a könnyűiparban, textilgyárban dolgozott Margittán. Gyermekként, testvérével együtt a nagyszülők nevelték, így nyáron sok időt töltöttek Csételeken. Elemi és gimnáziumi tanulmányait Monospetriben végezte, középiskolás éveit pedig Margittán. A gyerekkori éveiből szívesen emlékszik vissza a vallásórás diavetítésekre. Később bekapcsolódott szülőfaluja ifjúsági csoportjába. Érettségi után három alkalommal felvételizett a teológiára. Az első sikertelen felvételi után varrodai munkát tanult, majd szülőfalujában magyar nyelvet és tornát tanított helyettes tanárként. A lelkési család mintája csalogatta a teológiára és vonzónak találta azt is, hogy folyamatosan a vallási élettel foglalkozzon. A női lelkési mintával már a szülőfalujában megismerkedett, hiszen két lelkész házaspár is szolgált ott. Megjegyzi, hogy a női lelkészséget ott teljes mértékben elfogadták. Vallomása szerint egy női lelképásztor 2-3-szor többet kell hogy bizonyítson, dolgozzon egy férfihez képest, ahhoz, hogy elismerjék. 2000-ben végezte egyetemi tanulmányait. Első alkalommal Kolozsvárra, az alsóvárosi gyülekezetbe nevezték ki segédlelkésznek. Férje is ebben a gyülekezetben kezdte munkáját egy évvel korábban. Az alsóvárosi principális felajánlotta a frissen összeházasodott lelkészpárnak, hogy a szolgálatot felváltva végezzék a továbbiakban. L. M. egy évet szolgált segédlelkészként, majd 2001-ben megszületett első gyerekük, István, így szülési szabadságra ment. A további három és fél év alatt férjének segített a magyarfodorházi és a hozzá tartozó négy másik gyülekezet szolgálatának ellátásában. Ezután kinevezést kapott Bodonkút–Magyarmacskás egyházközség lelképásztori állására. A magyarmacskási gyülekezet azonban nehezen fogadta a női lelképásztort. Egy ideig férjével együtt hét gyülekezetben szolgáltak. 6 évet voltak Magyarfodorházán, majd Magyarbikalra költöztek. Itt nem volt lehetősége lelképásztori állásra, ezért gondozóként alkalmazták az egyházközségnél és a gyülekezethez tartozó óvodában tanított két évet. 5 évet szolgáltak Magyarbikalon, 2011. június 1-ig. Szeretettel emlékszik vissza mind Kolozsvár–Alsóvárosra, Magyarfodorházára, mind Magyarbikalra, mert szolgálatában soha sem érezte magát egyedül. Előbb ott volt támaszként a principálisa, majd a férje és nem utolsó sorban a gyülekezetek – mondja derűsen a lelkész nő.

2011. október 1-től kórházlelkészként teljesít szolgálatot. A bánffyhungyadi kórház az egyházmegye rendelkezésére bocsátott egy termet, amit a kebelbeli gyülekezetek adományából feljavítottak és imateremmé alakítottak. Itt tart L. M. a betegek számára hetente kétszer istentiszteletet (kedden és vasárnap). Nehéz szívvel meséli, hogy a sajátjának tartott szentkirályi gyülekezetben nem tud teljes mértékben jelen lenni sem lelképásztorként, sem „tiszteletes asszonyként”. Vasárnap gyakran csak az istentisztelet végére ér haza a kórházból, sőt az is előfordul, hogy jóval később.

A faluturizmussal kapcsolatos egyházi teendőket, a vendégek fogadását a gondnok felesége látja el, ám külföldi testvérgyülekezet hiányában erre ritkán kerül sor.

Kalotaszentkirályon megoldódott a lelkész házaspár három gyerekének a taníttatása, mert helyben tanulhatnak a gimnáziumi évek végéig, aztán Bánffyhunyadra vagy Kolozsvárra mehetnek középiskolába. L. M. a helyi iskolában is tanított, amikor a vallásanárnőt helyettesítette az iskolaigazgató felkérésére. Fellendítette ez a két év, bár teljesen lefoglalta az idejét. A kórházi betegekkel való munkát „egy idő után” nyomasztónak tartja. Ezért gondolja úgy, hogy a továbbtanulási lehetőségeket megragadja, mert „a továbbképző kicsit fellendít, lelkesít, vagy továbbvisz.”

L. M. sajnálattal mondja el, hogy a lelkipásztorok és családjaik egyre magányosabbak. Régebb létezett egy munkacsoport, aki az ünnepek előtt ült össze, de egy idő után elmaradoztak az alkalmak, mert a lelkipásztorok egyre elfoglaltabbak lettek. A kalotaszegi egyházmegyében közösen szervezik meg az ifjúsági táborokat, de mindig ugyanazokra a lelkipásztorokra és lelkészfeleségekre lehet számítani. Egy-egy ilyen alkalommal, elmondása szerint a lelkipásztorokban is megfogalmazódik az, hogy magukra maradtak. Nem igazán van még a lelkészek között sem igazi baráti kapcsolat – mondja L. M.

Kórházlelkései munkája bizonytalan. A munkaszerződését évről évre meg kell hosszabbítani. Ő ugyan az egyházmegye alkalmazottja, esperesi segédlelkész, de a gyülekezetekbe nem kell kijárnia. Egyedül Magyarvalkón volt beszoigáló egy fél évig. A fizetését csak az állami kongrua összege teszi ki, az egyházmegye nem járul hozzá.

Elmondása szerint a Zimányi-féle mozgalom a lelkipásztorok között lecsitult. Hatását Kalotaszentkirályon pozitívumként értékeli, mely által az emberek közelebb kerültek Istenhez. Nem lettek feltétlenül jobbak, néhányan ezt szóvá is teszik, de a mindennapokban próbálnak Isten közelében maradni. A faluközösséget is megosztó evangelizációs sorozat hatását és következményeit Zsigmond Júlia elemzte. Az ifj. Zimányi József lelkész munkássága ma már „ha nem is tematizálódik, de lappangva jelen van, hiszen az akkor más-más oldalra állt felek közül sokan máig ugyanazon az állásponton vannak” (Zsigmond 2014).

Kegyességi vonalon nincs elkülönülés az egyházmegyében. A lelkipásztoroknak megvan a maguk baráti köre, és mégis a magányosság jellemző a lelkészcsaládokra – állítja L.M. Reméli, hogy Kalotaszentkirály végleges gyülekezetet a számukra, mert a gyerekeket nagyon megviselte a sok költözés. A férje munkahelyét biztosnak tartja és reméli, hogy őt is Isten Igéje továbbviszi a saját munkájában.